

ДЕРЖАВА ТА ЦЕРКВА В США. РОЛЬ ТА МІСЦЕ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В США

STATE AND CHURCH IN THE UNITED STATES. THE ROLE AND PLACE OF THE UKRAINIAN DIASPORA IN THE UNITED STATES

Остапець Ю.О.,

*доктор політичних наук,
професор кафедри політології і державного управління
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Андрій О.Б.,

*доктор політичних наук,
аспірант кафедри міжнародної політики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Українська діаспора в США протягом багатьох років підтримує українців та Україну. Найбільше українців проживають в Нью-Йорку, Пенсільванії, Вашингтоні, Мічигані, Массачусетсі, Меріленді, Техасі та ін. Українська діаспора в США має багато освітніх, культурних, релігійних та інших організацій. Імена багатьох українців є відомими в США, які зробили значний внесок в розвиток країни. Існує чотири хвилі міграції українців в США. Перша хвиля розпочала наприкінці XIX століття. Українці знаходили роботу на вугільних шахтах та металургійних заводах Пенсільванії. Також українська діаспора була в Нью-Йорку, Нью-Джерсі, Коннектикуті. Друга хвиля міграції до США – 20-30-ті рр.. XX ст. Кількість мігрантів зменшилася, через те, що цей період припав на Велику депресію в США, серед мігрантів того періоду з'явилися політичні мігранти. Третій період міграції українців до США почався приблизно в 1947 рр. після Другої світової війни, серед прибулих була вагома кількість біженців, військовополонених, інтелігенції та науковців. Четвертий період міграції почався 1980-х рр., його ще називають «економічна міграція». Багато українців цього періоду залишилися в США.

Українців за період перебування в Сполучених Штатах Америки розбудували велику плеяду організацій від культурних та релігійних до професійних. Велике значення для українців в Сполучених Штатах Америки, стала церква, яка була центром зібрання українців, яка об'єднувала їх, допомагала зберігати традиції та звичаї. Ім'я о. Івана Волянського, який в м. Шенандоа був очільником однієї з перших українських церков та інших священнослужителів та визначних українців, які допомагали, об'єднували та підтримували українців назавжди залишиться в історії. З першої хвилі міграції до тепер кількість українців в Сполучених Штатах Америки помітно збільшилася. Згідно даних Наукового товариства імені Тараса Шевченка, кількість українців в 2018 р. змінилася з практично мільйона до 1,128 мільйона, збільшилася на 11,4 відсотка. За попередні роки, темп приросту становив біля десяти відсотків.

Ключові слова: церква, держава, державно-церковні відносини, релігійна організація, діаспора, США, політика.

The Ukrainian diaspora in the United States has supported Ukrainians and Ukraine for many years. Most Ukrainians live in New York, Pennsylvania, Washington, Michigan, Massachusetts, Maryland, Texas and others. The Ukrainian diaspora in the United States has many educational, cultural, religious, and other organizations. The names of many Ukrainians are well known in the United States, who have made significant contributions to the country's development. There are four waves of Ukrainian migration to the United States. The first wave began in the late nineteenth century. Ukrainians found work in Pennsylvania's coal mines and metallurgical plants. The Ukrainian diaspora was also in New York, New Jersey, and Connecticut. The second wave of migration to the United States 20-30-ies of the twentieth century. The number of migrants has decreased, one of the reasons is that this period was the Great Depression in the United States. Among the migrants of that period were political migrants. The third period of Ukrainian migration to the United States began around 1947 after World War II, with a significant number of refugees, prisoners of war, intellectuals and scientists. The fourth period of migration began in the 1980s, it is also called "economic migration". Many Ukrainians of this period remained in the United States.

During their stay in the United States, Ukrainians built a large number of organizations, from cultural and religious to professional. Of great importance to Ukrainians in the United States was the church, which was the center of gathering of Ukrainians, uniting them, helping to preserve traditions and customs. The name of the priest Ivan Volyansky, who in Shenandoah founded one of the first Ukrainian churches and other clergy and prominent Ukrainians who helped, united and supported Ukrainians, will forever remain in history. Since the first wave of migration, the number of Ukrainians in the United States has increased markedly. According to the Taras Shevchenko Scientific Society, the number of Ukrainians in 2018 changed from almost one million to 1.128 million, an increase of 11.4 percent. In previous years, the growth rate was about ten percent.

Key words: church, church-state relations, religious organization, diaspora, USA, politics.

Постановка проблеми. Важливою рисою сучасної епохи глобалізації є посилення впливу взаємодії народів та націй між собою, яка стає важливою домінантою в формуванні розвитку міжнародного діалогу та міждержавних зв'язків.

З огляду на це, та зрозумівши який вплив ці зв'язки мають більшість держав становили міцні відносини зі своєю діаспорою закордоном. Не виключенням стала і українська діаспора, яка стала захисним щитом української підтримки

закордоном, особливо в США. Адже багато відомих політиків, в різних країнах світу, і в США, зокрема мають українське коріння і є частиною діаспори [2, с. 34].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вітчизняних та зарубіжних вчених досліджувало роль та значення української діаспори в США. Серед них : Коляда О.В., Райчева А.О., та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальною темою дослідження є роль та місце в української діаспори в США в розвитку культурного, релігійного простору в США, та інше.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є охарактеризувати діяльність української діаспори в США.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з інформацією дослідницького центру з питань вивчення української діаспори у Сполучених Штатах Америки, який діє при Науковому товаристві імені Тараса Шевченка у Нью-Йорку, наразі в Америці проживає 930 434 особи українського походження (0,3% від загальної кількості населення країни). За даними більшості джерел, в США мешкає близько 1,5-2 млн. українців (табл. 1) [3].

Найчисельніші групи етнічних українців проживають у штатах: Нью-Йорк (131,391), Пенсільванія (112,542), Каліфорнія (91,179) та ін. [3].

Згідно даних Наукового товариства імені Тараса Шевченка [4], кількість українців в 2018 р. змінилася з практично мільйона до 1,128 мільйона, збільшилася на 11,4 відсотка. За попередні роки, темп приросту становив біля десяти відсотків.

З табл. 1 можна проаналізувати, що найбільше українців проживають в таких штатах, як Нью-Йорк, Пенсільванія, Вашингтон, Мічиган, Массачусетс

Меріленд, Техас та інші.

Історія українців в США почалася з першими мігрантами, які прибули до США. Існує декілька хвиль міграції українців до США.

Церква завжди була важливою в житті українців, не виключенням стали мігранти з України в США, для яких одним з нагальних питань була необхідність створення своєї церкви та церковної структури. І вони почали рухатися в цьому напрямку з 20 – х рр. ХХ ст., але в умовах відсутності єдиного координуючого центру організувати церковне життя було складно. Але незважаючи на це, за межами України з'являються українські етнічні церковні юрисдикції. Перша хвиля української міграції не стала винятком, хоча, як зазначалося вище почали створюватися спочатку греко-католицькі а потім і православні парафії. І в жовтні 1950 р. велика кількість православних парафій об'єдналося і створили – Українську Пра-

вославну Церкву у США. Центром українського православ'я став осередок в маленькому містечку штату Нью-Джерсі – Саут-Баунд-Брук, значення, якого для української діаспори важко переоцінити [9, с. 2]. Тут з 1955 до 1965 рр. збудовано Собор святого Андрія Первозванного. Український осередок в цьому місці став духовним центром українців. Згодом біля «церковно-меморіального комплексу, неподалік будівлі консисторії, побудували семінарію св. Софії, школа релігії й українознавства, Дім української культури, концерт зал на 1500 місць Музей церковних святощів, бібліотека ...» [9, с. 2]. В музеї у Банд-Бруці зберігаються грамоти з підписами Івана Мазепи та Івана Скоропадського [9, с. 3]. Велика участь в об'єднанні українців та української церкви закордоном належить Патріарху Мстиславу, який «...ініціював об'єднання православних парафій США в єдину церкву та створення адміністративного центру в Нью-Джерсі.» [9, с. 3].

Після прибуття на американський континент українські мігранти намагалися зберегти українські традиції та культуру, збиралися разом, і центром цього стала – церква. Велика частина українських емігрантів належали до Греко-католицької церкви були з Галичини та Закарпаття [7]. Українська православна церква почала формуватися в США на початку ХХ ст.

Церква та релігійні організації стали центром української діаспори закордоном, в США зокрема. До прикладу в Техасі, живе біля 25 тисяч українців, але немає єдиного українського центру. Але в передмісті Х'юстона можна побачити Українську греко-католицьку церкву, яка датується з 1957 року, і саме сюди збираються українці кожну неділю. Тут також функціонує недільна школа, спочатку тут планувалося, «українське село», але згодом демографія району змінилася, і багато українців долають десятки кілометрів, щоб потрапити сюди. Під час пандемії уроки проводяться онлайн, класи майже рік були порожні. Також в Х'юстоні є Український культурний клуб. Люди які вже третє покоління українців в США в цьому регіоні, підтримують українські традиції, культуру та звичаї [1].

Українська діаспора в США виявили неабияку підтримку українській церкві піл час отримання Томосу. Коли 22 жовтня 2019 р. Митрополит Епіфаній відвідав собор та зустрівся з численними українцями у Свято-Андріївському духовному центрі. Українці в США виразили підтримку та радість, щодо отримання автокефалії Православною Церквою України. «Ми сьогодні тішимося з тих подій, які відбулися в Україні, – у нас є єдина помісна Українська Православна Церква, а також тішимося, що були Ви вибрані Богом через Вашу доброту, через Вашу відданість, смиренність і мудрість, – сказав настоятель парафії отець

Таблиця 1

Кількість українців в США, 2000 – 2018 рр.

Штат	2000	2010	2018	% (2010-2000)/2000	% (2018-2010)/2010	% (2018-2000)/2000
Алабама	1,855	2,632	2,845	41.9	8.1	53.4
Аляска	1,895	2,535	2,944	33.8	16.1	55.3
Арізона	11,113	13,910	15,344	25.2	10.3	38.1
Арканзас	1,419	2,020	1,966	42.4	-2.7	38.5
Каліфорнія	103,379	113,468	134,678	9.8	18.7	30.3
Колорадо	11,074	13,759	17,145	24.2	24.6	54.8
Коннектикут	24,581	21,949	21,237	-10.7	-3.2	-13.6
Делавер	5,584	5,954	4,252	6.6	-28.6	-23.9
Округ Колумбія	1,291	1,829	3,333	41.7	82.2	158.2
Флорида	44,976	50,114	65,749	11.4	31.2	46.2
Джорджія	10,686	13,012	16,187	21.8	24.4	51.5
Гаваї	1,262	1,038	1,930	-17.7	85.9	52.9
Айдахо	1,837	2,777	3,807	51.2	37.1	107.3
Іллінойс	54,560	55,346	62,056	1.4	12.1	13.7
Індіана	8,514	9,744	9,864	14.4	1.2	15.9
Айова	1,693	2,947	3,562	74.1	20.9	110.4
Канзас	3,328	3,282	3,645	-1.4	11.1	9.5
Кентуккі	1,948	4,814	4,398	147.1	-8.6	125.8
Луїзіана	1,736	2,205	2,758	27	25.1	58.9
Мен	1,726	2,564	1,684	48.6	-34.3	-2.4
Меріленд	20,989	24,490	25,997	16.7	6.2	23.9
Массачусетс	27,420	28,286	29,779	3.2	5.3	8.6
Мічиган	47,871	41,757	36,550	-12.8	-12.5	-23.6
Міннесота	14,194	15,744	18,739	10.9	19	32
Міссісіпі	934	1,324	858	41.8	-35.2	-8.2
Міссурі	7,571	9,772	8,640	29.1	-11.6	14.1
Монтана	1,767	2,277	3,331	28.9	46.3	88.5
Небраска	2,588	1,338	2,872	-48.3	114.6	11
Невада	3,943	5,402	6,611	37	22.4	67.7
Нью-Гемпшир	3,341	2,700	5,011	-19.2	85.6	50
Нью Джерсі	78,209	73,286	71,631	-6.3	-2.3	-8.4
Нью-Мексико	2,361	2,501	2,283	5.9	-8.7	-3.3
Нью-Йорк	184,450	166,105	169,929	-9.9	2.3	-7.9
Північна Кароліна	10,786	17,436	19,295	61.7	10.7	78.9
Північна Дакота	4,166	4,649	4,229	11.6	-9	1.5
Огайо	52,162	47,200	45,068	-9.5	-4.5	-13.6
Оклахома	2,632	3,301	3,585	25.4	8.6	36.2
Орегон	16,436	23,069	20,927	40.4	-9.3	27.3
Пенсільванія	128,822	120,088	111,448	-6.8	-7.2	-13.5
Род-Айленд	3,460	3,936	4,238	13.8	7.7	22.5
Південна Кароліна	3,745	7,621	11,792	103.5	54.7	214.9
Південна Дакота	1,218	1,505	1,388	23.6	-7.8	13.9
Теннессі	4,550	7,451	9,829	63.8	31.9	116
Техас	17,004	21,919	24,300	28.9	10.9	42.9
Юта	3,127	4,167	2,918	33.3	-30	-6.7
Вермонт	1,461	1,963	2,773	34.4	41.3	89.8
Вірджинія	15,817	18,655	22,839	17.9	22.4	44.4
Вашингтон	35,757	59,396	68,271	66.1	14.9	90.9
Західна Вірджинія	1,850	1,747	1,636	-5.6	-6.4	-11.6
Вісконсин	8,596	10,480	11,183	21.9	6.7	30.1
Вайомінг	616	596	600	-3.2	0.6	-2.7
Всього США:	1,002,300	1,056,060	1,127,934	5.4	6.8	12.5

Джерело: [5]

Освітні, наукові, суспільно-політичні організації української діаспори в США

Назва організації	Характеристика
Український Інститут Америки	культурно-просвітницька установа США, заснована у 1948 р. бізнесменом та меценатом Володимиром Джусом.
Українська Вільна Академія Наук	науково-видавнича організація, заснована у 1950 р., при УВАН діє Бібліотека ім. В. Міяковського і Архів ім. Д. Антоновича.
Український Музичний інститут Америки	заснований у 1952 р. з філіями у 12 містах, здійснює навчальну, концертну і видавничу діяльність.
Український Конгресовий Комітет Америки	заснований у 1940 р., включає до свого складу 70 різного напрямку організацій, при УККА діє автономно Шкільна Рада, які підлягають суботні школи українознавства і для яких вона видає підручники, розробляє навчальні програми, готує вчителів. Найбільше досягнення УКК – спорудження пам'ятника Т. Шевченку у Вашингтоні у 1964 р.
Наукове товариство ім. Шевченка	засноване у 1950 р.

Джерело: складено автором на основі [8]

Володимир Штеляк у своєму вітальному слові до Предстоятеля Православної Церкви України.» [7].

Українська діаспора в США має низку релігійних організацій, освітніх, наукових, суспільно – політичних організацій, таких як Українське історичне товариство, Товариство українських інженерів Америки, Українське лікарське товариство Північної Америки, Товариство

українсько-американських адвокатів та ін. Діють ряд фондів та громадських товариств (табл. 2).

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, роль та місце української діаспори в США є вагомим. Церква відіграла вагоме значення в житті українців. Багато релігійних, культурних та інших організацій було створено в США українською діаспорою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Як виглядає та чим живе українська діаспора у Х'юстоні. Укрінформ. 2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3272640-ak-vigladae-ta-cim-zive-ukrainska-diaspora-u-hustoni.html>
2. Коляда О.В., Райчева А.О. Українська діаспора як чинник поглиблення зовнішньоекономічних відносин країни. *Економіка і суспільство*. Випуск # 15. 2018.
3. Українці у США. Посольство України в Сполучених Штатах Америки. URL: <https://usa.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-ssha/ukrayinci-u-ssha>
4. Центр демографічних та соціально-економічних досліджень українців у США за наукового товариства імені Т. Шевченка. URL: <http://www.inform-decisions.com/stat/index.php?r=site/page&view=impnotice>
5. Центр демографічних та соціально-економічних досліджень українців у США за наукового товариства імені Т. Шевченка. URL: http://www.inform-decisions.com/stat/index.php?r=site/page&view=ukr_num2018
6. Українська православна діаспора. Ч. 1. Заснування церковних структур. Релігійно-інформаційна служба України. URL: https://risu.ua/ukrajinska-pravoslavna-diaspora-ch-1-zasnuvannya-cerkovnih-struktur_n91713
7. Предстоятель Православної Церкви України зустрівся з вашингтонською українською громадою. URL: <https://www.pomisna.info/uk/vsi-novyny/predstoyatel-pravoslavnoyi-tserkvy-ukrayiny-zustrivsyaz-vashyngtonskoyu-ukrayinskoju-gromadoyu/>
8. Ірина Ключковська, Наталія Гумницька. Українська діаспора в об'єктиві сучасності – національно-політичний та духовно-культурний феномен. URL: <https://miok.lviv.ua/?p=379>
9. Державна архівна служба України. Центральний державний архів зарубіжної україніки. «Релігійне життя української діаспори в США» (за періодичним виданням «Українське православне слово»). Київ. 2016. URL: https://tsdazu.archives.gov.ua/wp-content/uploads/2019/03/Nauk_dovid_aparat/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%BA-%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5%20%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf